

STICHTING WERKGROEP MILIEUBEHEER RHENEN

Fam. Paris

Abbonement 1987

Rh.

redactie:

E. den Boer.

W. Hoorn,

G. van der Voet

adres: Stichtse Rond 42, 3911 JV Rhenen

87 - 1

Van de redactie:

Zonder deze Nieuwsbrief een specifieke afvalbrief te willen noemen is de eerste aflevering van dit jaar toch wel grotendeels gewijd aan de afvalproblematiek in de ruimste zin van het woord (huishoudelijk afval, chemisch afval, composteerbaar afval, zwerfvuil).

De onderwerpen zijn:

- normverschuiving in milieuproblematiek
- afvalinzameling, kritische overweging t.a.v. de minicontainer
- verslag over wilgen knotten
- aandachtspunten bij het gemeente-overleg
- natuurbescherming begint bij het eigen lichaam: over natuurvoeding en de gevolgen hiervan voor het ecologisch systeem.
- verslag van studiedag Gemeentelijk Composteren op De Kleine Aarde
- een hartekreet over zwerfvuil in de binnenstad, en hoe te voorkomen
- de actie Rijnalarm, de St. Reinwater en watervervuiling
- Vogels bekijk ze maar!

Normverwachting bij milieuproblemen:

(kanttekeningen bij artikel over afvalbeleid en minicontainers)

Een norm is volgens het woordenboek eens maatstaf, model.

Een toestand kan getoetst worden aan een bepaalde maatstaf, en volgens een geldende norm beoordeeld worden ofwel gewaardeerd worden als goed of slecht.

In de praktijk zal een norm meestal een menselijke waardebeoordeling zijn, en niet iets dat op zich zelf vaak is.

Normen en waarden zullen veranderen als de samenleving verandert.

Culturen en landen onderling hebben verschillende waarden, en bepaalde waarden zijn zelfs in wetten vastgelegd.

Ook t.a.v. ons gedrag en leefmilieu zijn normen vastgesteld. Vreemd genoeg is de norm niet meer: schone bodem, schone lucht, schoon water. Neen, we spreken tegenwoordig van normen van toelaatbaarheid (van vervuiling wel te verstaan!)

Ook al zijn er dan normen van toelaatbaarheid, zij blijven veranderlijk, d.w.z. worden regelmatig aangepast aan de situatie. Een voorbeeld was een smogalarm een jaar geleden in het Roergebied, de toegestane waarde was overschreden, maar het leven moest doorgaan, geen paniek dus, en de norm aangepast. Ook na Tsjernobil werden vragen van o.a. Kamerlid Zeilstra over normen en waarden door min. Winsemius afgewimpeld met verwijzing naar paniekzandberij, waar op dat moment de mensheid niet mee geïmponeerd was.

Deze overdenkingen kwamen in mij op toen ik een verhaal voor deze nieuwsbrief voorbereide over de afvalproblematiek en eventuele invoering van de minicon-

ainer in Rheden, en waarin ik een afweging wilde maken tussen het bestaande systeem met plastic zakken en een mogelijk toekomstig nieuw systeem. Het is dan ironisch en droevig te moeten vaststellen dat de milieubeweging zich nu min of meer tandenkarsend genoodzaakt ziet om het huidige systeem te moeten verdedigen ten gunste van een nog slechter systeem, terwijl 15 jaar geleden de kunst van de plastic zak ter vervanging van de rinken eiken eveneens bestraden is met zakjes en zakjes als lozer op de stoep.

De nota's van 15 jaar geleden hierover nalazend + het pleiten toen al voor afvalvermindering en afvalbehouding zijn nu zoveel jaren nog nadruvend aktueel!

En feitelijk is deze konstatering al even ironisch als de vaststelling van de "normverwachting" die ook bij omzif heeft moeten plaatsvinden, nl. de verandering van het leven met de plastic vuilniszak.

Voor elk systeem van inzameling en werk middel tot inzameling ook gekozen wordt, we moeten beseffen dat het meestal om een ononkeerbaar proces gaat.

Willy Hoorn

Afvalbeleid en (mini)containers

Het is duidelijk dat een probleem alleen opgelost kan worden door de oorzaak te onderkennen en van te pakken.

Een van de hoofdoorzaken van de afvalproblematiek is een teveel aan afval + van een dergelijke samenstelling dat bv. verbranding of storten veel vervuiling van lucht en bodem met zich meebrengt.

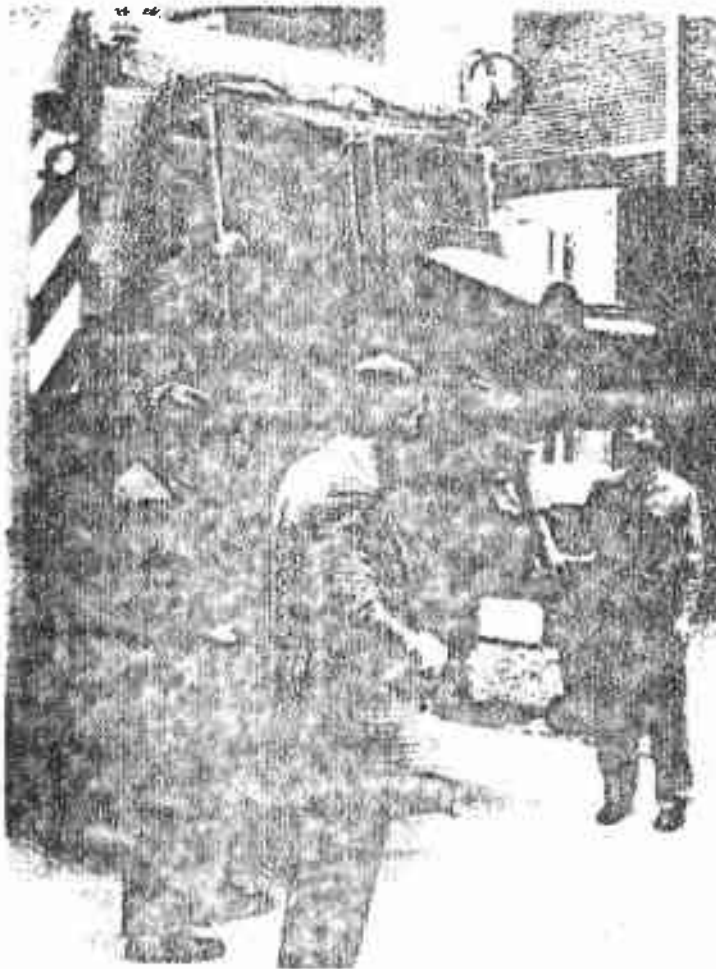
Afval voorkomen begint met anders produceren en anders consumeren. Het is ook gedeeltelijk een economisch probleem. We spreken wel van "ellendespiralen", omdat we gevangen lijken te zitten in ons eigen economisch systeem van produceren en consumeren.

Om die reden is het dan ook onjuist om het ene produkt, dat al of niet voldoet, te vervangen door een nieuw produkt, zoals bij de afvalverwerking bv. de plastic huisvuilzak vervangen zou kunnen worden door bv. de (mini)container met een inhoud van 4 tot 5 plastic vuilniszakken.

Het is geen oplossing, en vanuit milieuoogpunt zelfs duidelijk een stap terug!

Wat is wel de oplossing? Voorop moet staan

- a. vermindering van afval
- b. scheiding aan de bron
- c. hergebruik van grondstoffen (recycling)

Onlangs zijn er in de provincie Utrecht 2 proeven geweest met gescheiden inzameling, nl. in De Bilt en Amerongen.

Binnenkort zal er ook in Rhenen beslist moeten worden over een nieuw en regionaal verwerkingsstelsel van huishoudelijk afval.

In de nota Huisvuil niet op één hoop van de Werkroep Vuilverwerking van het Straekverband Zuid-oost-Utrecht wordt gepleit voor gescheiden inzameling met gebruik van 2 minicontainers. Eén voor het organische en composteerbare afval en één voor de overige bestanddelen.

Gescheiden inzameling is natuurlijk prima, maar liever niet met behulp van minicontainers o.a. op grond van bovengenoemde bewering(en) over oorzaak en gevolg, produceren en consumeren.

Bovendien wilde ik graag enkele praktische overwegingen op een rijtje zetten.

Reinigingsdienst: minder fysieke belasting en "schoner" werken. Nadelen: totale ophaaltijd wordt langer omdat meer handelingen verricht moeten worden, zoals het terugplaatsen van de container, wachten op het legen. Ook eventuele

problemen met dicht op elkaar geparkeerde auto's, vastvriezen bij vorst, sneeuwwallen e.d.

Uniformiteit: uniforme invoering niet haalbaar in gemengde (hoog- en laagbouw) woonwijken. Bovendien zouden, als 2 systemen gebruikt worden, ook 2 tarieven voor het reinigingsrecht moeten gelden.

Kosten: aanschaf van containers (gehele ?) + speciaal toegeruste leadauto's brengen extra kosten met zich mee + administratie. Kosten die waarschijnlijk via een verhoging van het reinigingsrecht op de verbruikers zal worden verhaald. In sommige gevallen soms f. 35,-. Het principe "de vervuiler betaalt" gaat niet meer op: kleine gezinnen met weinig afval hebben dezelfde kosten als een groot gezin; afvalvermindering "loont" niet!

Minder overvol? (vgl. maal schuren van plastic zak) Dit hangt af van de mate van de gebruikers en het kameren van regels (bv. verbod van aanbieden van afval naast de container). Bovendien kan door baldadigheid of als gevolg van sterke hellingen in Rheden ook de minicontainer kantelen en met de veel grotere inhoud zijn de gevolgen ook groter.

Grof vuil: door de grotere inhoud van de container (120 l) zal er minder aanbod van grof vuil zijn. Toch zal deze dienst met materieel gehandhaafd moeten blijven voor de echt grote stukken. Bovendien zal "grover" vuil moeilijkheden opleveren bij de bestaande huisvuilscheidingsinstallaties van de VAM Recycline.

Aansprakelijkheid: bij schade, diefstal of verlies, en schade aan derden?

Flexibiliteit: bij wegvallen van ophaaldiensten op feestdagen, stakingen, kapot materieel e.d.

Verplaatbaarheid: lastig te kameren binnenshuis en bij drempels. Bovendien zal bij mensen die bv. de gehele dag afwezig zijn de container lange tijd of zelfs dagenlang aan de weg staan.

Berging: afhankelijk van type huis (schuur, garage, buitenplaats ?), maar in geval in de keuken, zoals nu gebruikelijk is.

Plastic zakken d.w.z. extra plastic zakken, want in principe zijn ze overbodig. Dit overbodig zijn maakt zelfs deel uit van de argumentering vóór invoering van plastic containers. In de praktijk zullen toch plastic zakken gebruikt worden in de vorm van pedaalwasmachines, extra "liners" in de container, gebruik in keuken. Bovendien is tijdens de ophaaldag de container ook niet beschikbaar in het huishouden! Gebruik van extra plastic zakken + minicontainer is kostenverhogend en milieuvervuilend.

Schoonmakers: alleen goed mogelijk met tuinslang en buitenkraan.

Fabrikage: in principe, uitgaand van levensduur van 10 jaar + geen gebruik van extra plastic zakken, zal er minder grondstof (aardolie) nodig zijn dan voor het benodigde aantal plastic zakken in een zelfde periode.

In de praktijk blijkt dit ook anders te zijn, en naast het grondstoffenverbruik moeten we ook denken aan de vervuiling tijdens het fabricageproces, meestal via luchtvervuiling, en later als afval in de bodem of via de lucht bij verbranding.

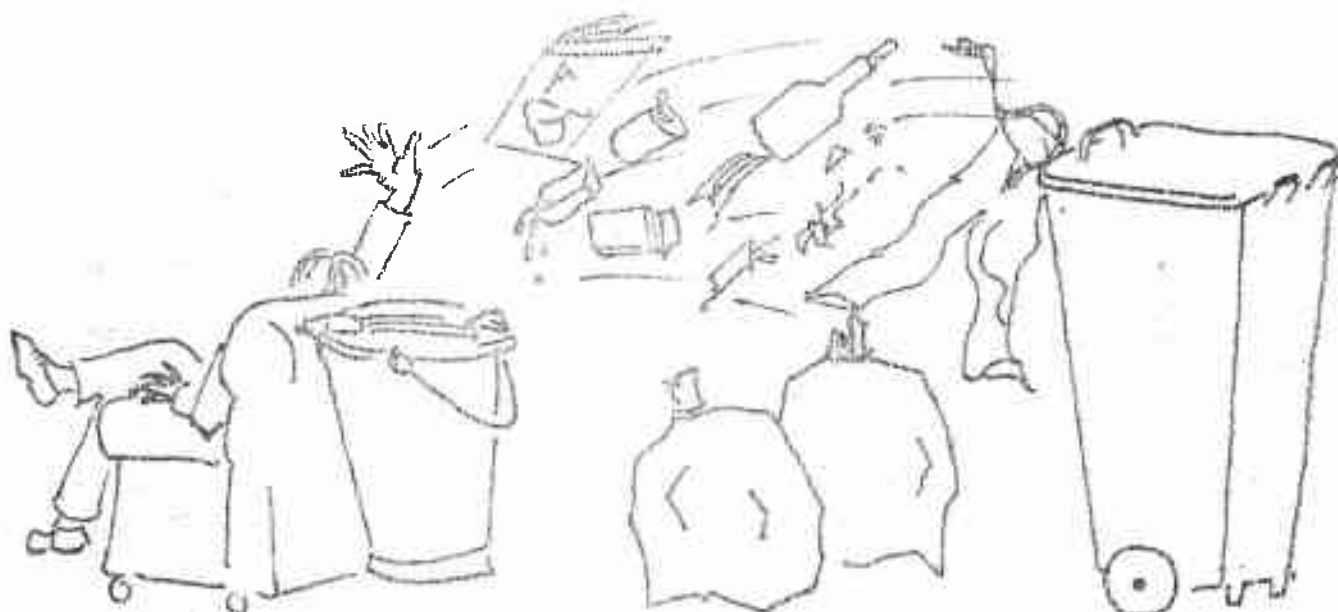
Stevigheid van het materiaal van de container (hard plastic). Bij strenge vorst en sneeuwvloed en bevroren inhoud zou scheuring kunnen optreden bij krachtig leegschudden in de laadwagens.

Konklusie:

Arbeidsomvang: voor het reinigingspersoneel? Enerzijds vanwege de wieljes onder de bak, behalve bij hoogbouw waar de fysieke belasting blijft; anderzijds meer tijdrovend, tenzij extra mankracht kan worden ingezet (vgl. periode van de zinken emers: argumenten voor invoering van de plastic zak waren: minder arbeidsbelasting + minder personeel (kosten).

Schoon: voor het milieu? Bij juist gebruik, dus geen plastic zakken extra, minder grondstoffen voor fabricage.

Afval scheiding en hergebruik van grondstoffen? De praktijk heeft sitgewezen dat bij scheiding in 2 containers: organisch afval (50%) en reststoffen, de gebruiker eerder geneigd is ook andere "waardevolle" stoffen als oud papier, glas, blik en aluminium in de reststoffenbak te deponeren. In veel gemeenten waar men containers gebruikt heeft men de gang naar de glassbol en blikbak verleerd!

Wat betreft de container voor de "nette" composteerbare fraktie :

a. de gemeente Eindhoven heeft de afgelopen jaren een actief beleid gevoerd t.a.v. het thuis composteren d.m.v. publikaties en subsidieering van de VAM compostton. Wat moeten deze "thuiscomposteerders" met een aparte container ?

b. argument voor gebruik van plastic container als verzamelmiddel voor organisch afval waren de extra handelingen, die verricht moesten worden bij de proef in De Bilt (nl. openscheuren van plastic zakken met organisch afval). Redelijk alternatief en meer doeltreffend lijkt dan de keuze voor een materiaal dat goed verteerbaar is en meegecomposteerd kan worden, bv. stevige papierenzak (in de bosbouw gebruikt), vlaszak of kartonnen doos. Door gebruik te maken van speciale onschuldige "containers" hoeft dit in huis niet direkt tot een natte smeerkoel te leiden. Deze alternatieven naar mee te composteren mogelijkheden zijn nog te weinig onderzocht of serius genomen, terwijl ontwikkeling van deze materialen een stimulans zou zijn voor milieuvriendelijke werkgelegenheden.

Zie in dit verband ook de volensier die het Combinatieproject Ede (reënelijk project van gemeentelijke reinigingsdienst en kringslooppcentra) gevonden heeft in de vorm van de (bio)ton.

Ben ander afvalleid ? Prima, maar dan direkt goed. Regionaal? prima. Mits alle goede doelstellingen uit het Prov. Afvalstoffen Plan (afvalvermindering, scheiding aan de bron, hergebruik vanstoffen) ook uitgevoerd worden, en niet blind gestaard wordt op één aspekt, nl. het inzamelmiddel voor de natte fraktie ten koste van de andere doelstellingen! Het inzamelingstroom kan niet los gezien worden van het verwerkingstroom.

Invoering van de minicontainer(s) is dus zeker geen stap in de goede richting, en maakt het de gebruiker moeilijker om bewust om te gaan met ons milieu.

N.B. Wat dit betreft is het verschijnen van het Abvakeho rapport: gemeentelijke reinigingsdienst als grondstoffendienst zeer zeker een stap in de goede richting wat betreft de heraanbdering van huishoudelijk afval.

Op 9 april zal tijdens de jaarvergadering van de werkgroep aandacht aan de afvalproblematiek geschonken worden.

Willy Hoorn

Bibliobeker in de praktijk (over wilgen knotten)

Gedurende het winterseizoen brengen wij onze zorg voor het behoud van de ons omringende natuur heel direkt in uitvoering. Vanaf 15 november tot half maart werken we aan het behoud van de knotbossen in het rhenense landschap. In het begin van het knotseizoen van deze winterperiode ('86-'87) hadden we een heel zwaar projekt onder handen.

Een prachtige zeer achterstallige houtwal van knotwilgen, -populieren, -eizen en een steenes werden door onze groep van hun overvloedig hout ontdaan.

Een uitdaging voor ons knotters, enkelen van ons knotten al voor het 13e jaar, die we - eerlijk gezegd - iets te lichtvoetig hadden ingeschat.

Nadat de 3e werkdag van dit projekt een knotter uit de boom viel en in 't ziekenhuis belandde, hebben wij de hulp van onze koepelorganisatie Stichts Landschap moeten inschakelen. De konsulent van deze organisatie, Ron Blom, heeft ons enorm geholpen door zijn zeer vakkundige knotterij. Met een motorzaag haalde hij (op een door de weekse dag) 't voor onze handzagen veel te zware hout van de knot

en rindden wij zaterdag na zaterdag "zijn oogst" op. Zagen, uitspan en op bossen binden

Tot half januari waren wij druk met dit opruimwerk. Het leverde ons 150 takkenbossen voor de verkoop op en heel veel dik hout.

Nu alles achter de rug is en de "gesneuvelde knotter" na 5 weken gelukkig weer terug in 't knotveld, zien we terug op een fantastische rij verjongde bomen. Over 6 jaar gaan we terug naar dit projekt.

Insiddels zijn we verhuisd naar De Dijk in Achterberg. Hier hoort van nr.65 werken wij aan een 30-tal 7 jarige knotwilgen. Hulp bij dit projekt is ook weer van barte gewenst!

Iedere zaterdag om 9 uur starten we.

Voor meer praktische informatie belte men Wil Schulte, tel. 08384 - 1618 (het Liefet op vrijdagavond of tot 8.30 zaterdagochtend).

De knotcommissie.

Gemeenleverleg in september en november '86

(Werkgroep Milieubeheer met de heren R. Vooijs, directeur Gemeentewerken, en W. v.d. Steen)

De volgende zaken zijn o.a. aan de orde geweest:

- gescheiden inzameling huishoudelijke afvalstoffen: streeknota's over proeven met gescheideninzameling in Amerongen en De Bilt, en nota Huisvuil niet op één hoop van de Werkgroep Vuilverwerking van het Streekverband Z-O-Utrecht.
- minicontainers
- grote papieren afvalzak is door WWR aangeboden als alternatief voor de plastic zak resp. minicontainer, met name bedoeld om te gebruiken bij gescheiden inzameling voor de composteerbare fractie. Bij het overleg in februari zal ook een vlaszak aangeboden worden met hetzelfde doel.
- Alvakabo rapport; gemeentelijke reinigingsdienst als grondstoffendienst.
- afvalinzamelingssysteem zoals dat in de gemeente Leusden plaatsvindt met verre gaande gescheiden inzameling (papier, glas) huis aan huis (door Spitsman in nauwe samenwerking met de gemeente).
- klein chemisch afval: WWR wil in 1987 een actie speciaal gericht op dit soort afval (vgl. voorbeeld met proef in prov. Gelderland met een mobiele chemo-kar).
- bezoek aan vrouwenraad op 16 jan. waar WWR voorlicht over klein chemisch afval en de aktiemogelijkheden vanuit de vrouwenorganisaties.
- bezoek Stichting Reinwater op 11, 12 en 13 maart aan Rhenen. Op het onderwijs/onderzoekschip van de stichting zal aan scholen voorlichting gegeven worden over waterverontreiniging.
- composteren: mogelijkheden van regionaal composteren. (WWR wijst met name op cursus Gemeentelijk composteren op 13 febr. van De Kleine Aarde)
- inzameling snoeihout en hergebruik: problemen met kosten van verhukselen en mogelijkheden tot inzamelen. WWR wijst op toepassing in Leusden met een 60-tal "tuinafvalplaatsjes" en composteerterrein.
- cursus "kruiden in de plantsoenen" door Dirk Prins (4 avonden + excursie) voor plantsoenarbeiders door gemeente overgenomen.
- vogeldrink- en observatieplaatsen/heersplan Stadsbossen.
- energies informatie over functioneren van Energiediensten in het land + mogelijkheden om bv. berekeningen te laten uitvoeren door Centrum voor Energiebesparing te Delft.
- functioneren van zg. groencommissie en groenstructuurplan bij plantsoendienst Rhenen.
- mogelijkheden van "milieubriek" in Hijnpoort.
- activiteiten van WIM (Verenigd Utrechts Milieuwerk) met o.a. glasspeelerij.
- voorstel projekt in het kader van het Europees Jaar van het Milieu: minder gif, meer natuur in de woonomgeving.
- slecht en weinig effectief en ongecoördineerd functioneren van inzameling oud papier. WWR blijft nadruk leggen op huis aan huis inzamelen hetzij door verenigingen hetzij door gemeente.
- incidentele aandachtspunten, bv. signaleren van mistoestanden in groenbeheer, slechte naleving van hinderwetten e.d.

Komposterem:

steeds meer gemeentes doen 't

Maar waar laat je die kompost?

Gescheiden ophalen van organisch afval? Milieuminister Nijpels is er vóór. Hij liet dat in september weten bij het verschijnen van een nota over dit onderwerp. Nijpels beveelt gemeentebesturen aan om ermee te beginnen. Gelijk heeft hij, want er zijn mogelijkheden genoeg.

Een studiedag over Gemeentelijk komposterem op De Kleine Aard, 13 febr. j.l.

Dat er in den lande grote interesse bestaat, bleek uit de grote opkomst van zo'n 50 deelnemers aan deze studiedag, en speciaal van grote gemeentes zoals Rotterdam, Den Haag e.a. Mogelijk heeft ook de nota van milieuminister Nijpels in September stimulerend gewerkt. In deze nota aan Gedeputeerde Staten van de provincies en Burgemeester en Wethouders van de gemeentes beveelt hij het gescheiden inzamelen aan:

De bedoeling van deze dag was te leren uit de ervaringen opgedaan in Purmerend en De Bilt, waar de organische fraktie uit het huisvuil G.F.T. (= groente-, fruit- en tuinafval) gescheiden werd ingezameld en gecomposteerd. Tevens om na de inleidingen in groepjes plannen te maken voor de eigen regio.

Over het project in Purmerend is een rapport geschreven door de Interfacultaire Werkgroep Milieukunde Amsterdam, en aldaar te bestellen.

Enige conclusies uit dit rapport: het scheiden van wordt niet als lastig ervaren en speciaal bij de een respons van 90%. Hieraan is een lange en uitlichtingscampagne voorafgegaan. Ingezaamd werd (plastic containers) van 120 l. voor de laagbouw, hoogbouw. Voor de hoogbouw werd dit als lastig ervaren. Oplossing: kleinere emmers die in een verzamelpaats beneden kunnen worden gelegd. 30 % van de laagbouwbewoners vond deze rolamer te groot.

Het komposterem van G.F.T.afval vond plaats in een fabriekshal waarbij het vóórkomposterem en het narijpen op rijen gebeurde welke op drainagebuizen waren gelegd, en op deze wijze d.n.v. een ventilator geforceerd belucht werden. Het komposteringsproces duurde op deze wijze 8 - 9 weken. De afgezogen lucht uit de fabriekshal werd door een compostfilter gereinigd en leverde geen stank op.

Regionaal vermarkt zouden de kosten f.40,- per ton zijn.

de G.F.T. fraktie laagbouw is er gebraide voor- in rolamers 35 l. voor de varen;

Bij de proef in De Bilt (strooi uit groen) werd ingezameld in een groene plastic zak, die vanwege het unieke formaat en sterkte, niet mechanisch kon worden geopend in de verwerkingsfabriek van de VAM te Mierlo.

De afvalzakken werden met de hand worden ingeschoofd en alarog naar de AVR gebracht. De VAM deed de verdere verwerking. De VAM werkzaamheden in Mierlo zijn nu gestaakt en een ander bedrijf heeft de verwerking voor De Bilt overgenomen per 1 januari.

Beide methoden echter leverden een uitstekende compost op die voldoet aan ook toekomstige normen o.a. wat betreft gehalten aan zware metalen.

In de middag werden de deelnemers in groepjes ingedeeld die later hun opgestelde plannen presenteerden.

Onze groep berekende dat G.F.T. compostering van een regio op zo'n f.140,- per ton zou komen, volgens de methode Purmerend en uitgaande van een geheel nieuwe dienst hiervoor.

Steden met eigen verbrandingsinstallaties maakten serieuze plannen om het zelf-composteren te gaan propageren.

Anderen berekenden dat het gratis uitgeven van bv. compostvaten voor hun gemeente een winstgevendende zaak is.

Ook waren er regio's waar nog graafort mag worden en waar parken op deze belten aangelegd gaan worden. Wanneer mensen bewuster met hun afval om zouden gaan en milieuvriendelijke componenten apart zouden houden, zou deze manier ook tot de mogelijkheden gaan behoren voor andere regio's. Inzamelen van G.F.T. is wellicht een aanzet hiertoe.

Er bleef niet veel tijd over om over andere composteerplannen te spreken, o.a.: - wanneer men de G.F.T. niet stort, doch via een verbruiker of mestverspreider luchtig op hopen zet al af niet met bijmenging van gebruikeld hout en kalk, zou een dure beluchting achterwege kunnen blijven.

<p>ORGANISCH AFVAL: T KOMT UIT DE BODEMEN T HOORT ER WIEER IN THUIS.</p> <p>Alle afval dat biologisch afbreekbaar is komt in aanmerking voor het zelf compost maken. U kunt daarbij denken aan afval uit de tuin, groente- en fruitafval, keukenafval, bloemresten en etensresten, mest en strooisel van kleine huisdieren. Papier is op zich composteerbaar, maar het is beter dit apart te bewaren omdat ingezameld papier makkelijk opkleef te verwerken is. Plastic, nylon en andere kunstvezels, textiel en zand horen in dit rijtje niet thuis, evenals kattendakvulling en de inhoud van stofzuigerzakken.</p>
--

- wanneer ingezameld wordt in papieren zak of vlaszak zal dit de luchtigheid en vochtopname bevorderen. Deze zakken kunnen negegecomposteerd worden. In De Bilt ging de G.F.T. in de plastic zakken rotten, zodat percolatievocht optreedt; dit ge-

beurt ook in de plastic minicontainer, en stinkt bovendien.

Daaron lijkt ons een geperforeerde papieren zak, waarin het composteringsproces al kan beginnen, een goede oplossing voor een eenvoudige en goedkope manier van composteren. Kennelijk er lucht toe kan treden zal er ook geen stank optreden. Speciaal gefabriceerde papieren huisvuilzakken voor dit doel zijn nog steeds verkrijgbaar.

Anderen nadelen van de container zijn reeds elders in dit nummer vermeld.

Leet ons nog enige bijzondere opmerkingen: privatisering hoeft niet tot een goedkopere werkwijze te leiden. De roerlichting in Amerongen door Spitman heeft vele malen meer geld gekost. Dit in De Bilt. Bovendien is de proef in Amerongen niet gescheiden inzamelings in containers mislukt. In de lobby om allerlei technische apparatuur zoals scheidingsinstallaties, verbrandingsovens enz. te slijten is erg sterk!

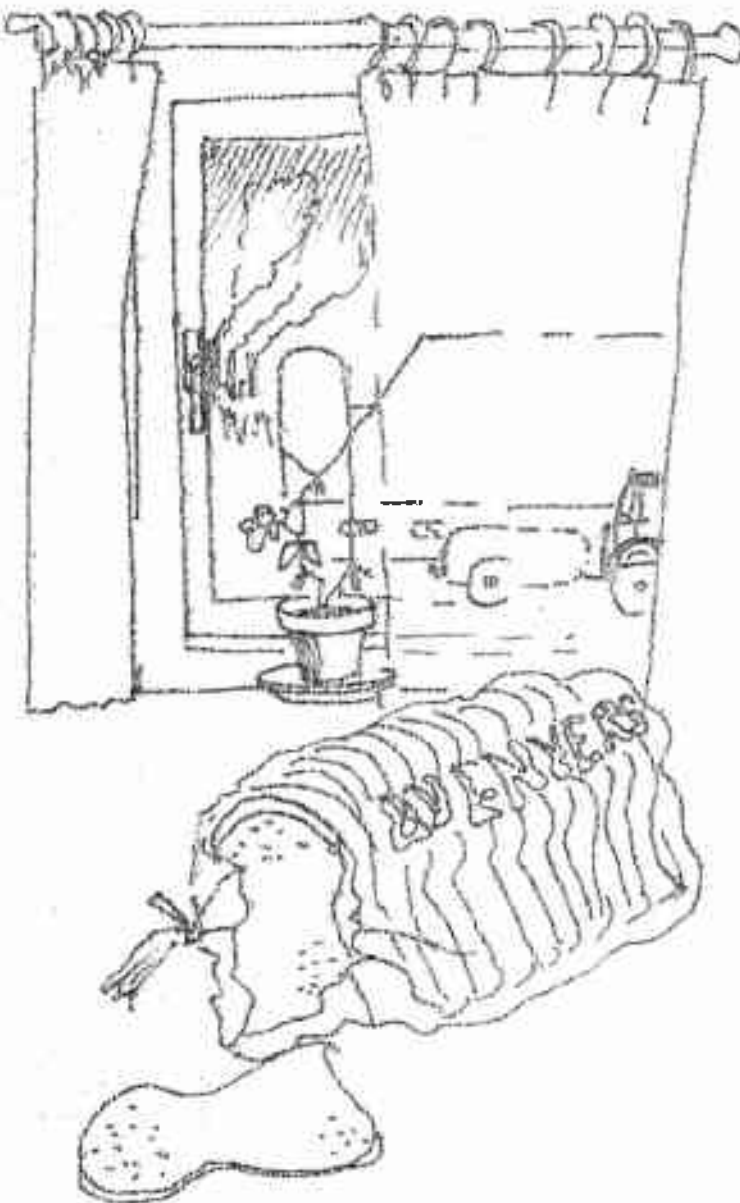
Wies Cobben en Els Feyboer

Biologische voeding is actieve milieubescherming.

Als je je zorgen maakt om ons milieu, ga je naar een natuurvoedingswinkel
Was dat maar zo verzelfsprekend!

Natuurvoedingswinkeliers weten dat "milieurakkers" in hun koopgedrag vaak
vriende snoechanen zijn. Als je aan de verbetering van ons milieu wilt wer-
ken, vind ik dat je moet beginnen bij je zelf. (verbeter de wereld ...)
De roep om milieubescherming begint in je eigen milieu = je eigen lichaam,
je eigen woning, je direkte omgeving.

1. RICHT JE JEZELF MEEST BEZIG ZIJN, BEGINT JE AUTOMATISCH IN DE NATUURVOEDINGS-
WINKEL.
2. DE ALTERNIEFIEVE PRODUCTENTEN HEBBEN JE NIEMIG ALS KONSUMENT.

Het biologische brood

De verbouw van tarwe en andere granen,
het malen van meel en het dagelijks
bakken van biologisch brood gebeurt
op kleinschalige wijze. Er wordt
milieuvriendelijk gewerkt met o.a.
windenergie (molens) en er wordt
gebakken op ambachtelijke manier
in een mensvriendelijk bedrijf.
"De broodfabriek" en additieven zijn
hier onbekend, dus ongebruikelijk.
Een biologisch brood bestaat uit
volkorenmeel, water, zeezout en gist
of desem. Voor luxe broden wordt er
soms gewild seel gebruikt en kunnen
er noten, zaden en zuidvruchten toe-
gevoegd worden.

De biologische zuivel

Het verwerken van dagverse melk en
melkproducten in een mens- en milieu-
vriendelijke bedrijfsvoering, is de
leidraad van de biologisch werkende
zuivelboer.

Mens en dier maken hier geen over-
productie (zoals in de bioindustrie).
Door het Europese landbouwbeleid
zijn de gangbare, grootschalige en
vervuilende landbouw- en veeteelt-
bedrijven vastgelopen. (Helaas moet
de alternatieve consument hieraan
meebetalen). Deze bedrijfsvoering
vormt een schril contrast met die
van de biologisch werkende boeren.
De biologische zuivelboeren verhou-
wen hun eigen veevoer en onderhouden
hun land en wei op een milieuvrien-
delijke manier.

Door hun weloverwogen zorg voor dier en plant, werken zij in harmonie met de
natuur.

De biologische groente

Evenals op de boerderij zie je bij een biologisch werkend teler een vriendelijk bedrijf. Geen monocultures, overbemesting, kunstmest waardoor opgefokte gewassen, geen chemische bestrijdingsmiddelen, grondontzuivering, steenwolteelt en ga naar door Evenmin catastrofale plagen voor gewas, milien en de teler zelf (subsidie).

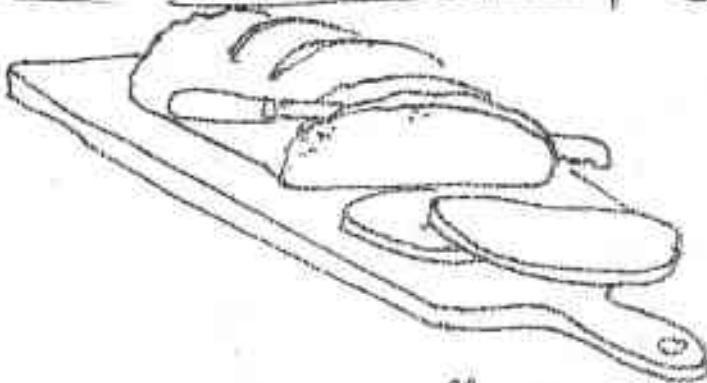
In de biologische groentetuin vind je wel: een scala van gewassen, een komposthoop, jaarlijkse vruchtwisseling, bloezen, vogelbosjes, houtwallen voor allerlei vogels en insecten, handgereedschappen en veel medewerkers. Zonder aarde wordt vertroeteld, zij geeft gezonde gewassen voor lichaam en geest terug.

De resultaten van deze mens- en milieuvriendelijke productiewijze zijn:

- behoud van de natuur en een schoon milieu.
- stevig, voedzaam en smakelijk brood.
- lekkere, ouderwets lekkere, melk en melkproducten.
- sterke en aan het seizoen gebonden groente, in grote variëteit en onbespoten.

Alle biologisch werkende producenten worden gecontroleerd op hun werkwijze door SEC (Stichting Ekomeerk Controle).

Naast het pakket verse waren, vind je droge waren in de winkel (gruiterwaren). Ook daarover is veel informatie te verkrijgen. Vraag ernaar!

Ga dus naar de natuurvoedingswinkel en koop al die biologische producten.

Zo ben je een **AKTIEVE** milieubeschermer, en je wordt er zelf ook nog beter van!

Helaas heeft de natuurvoedingswinkel in Rheem en eind 1985 haar deuren moeten sluiten. Verkooppunten in de regio nemen de verantwoordelijkheid voor de afzet voor producenten over.

In Wageningen: Buys en Ko,
Wieuwstraat 8.

In Veendam: 't Zonnstje,
Prins Bernhardlaan 28.

In Elst: Speenkuid,
Fransweg 102
(vrijdag van 9.00-14.30 uur)

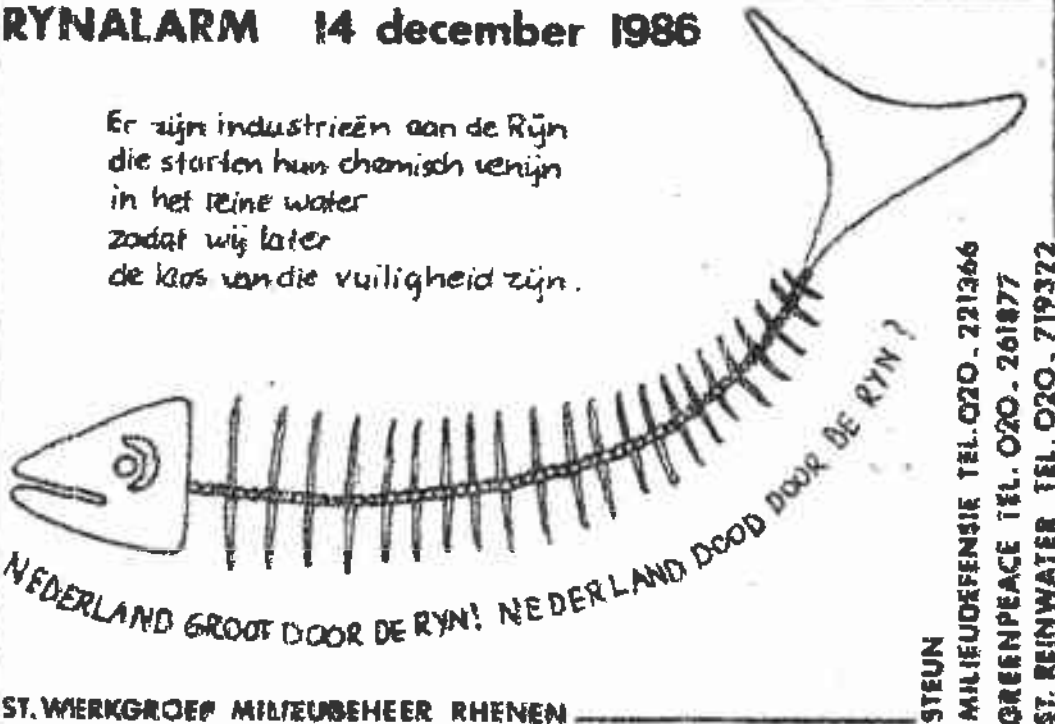
Voor deze winkels,

Ril Schulte

Voor informatie: 08384-1678
P.S. op dondersdagnmiddag van 3-5 uur bezorgt Buys en Ko Uw boodschappen (telefonisch besteld vóór dondersdagnmiddag) op Rijnstraat 57 tegen rededeelde voorrijdkosten van f.4,50. Wanneer U boven f.30,- bestelt, kunt U de boodschappen ook aan huis laten bezorgen + voorrijdkosten.

RYNALARM 14 december 1986

Er zijn industrieën aan de Rijn
die starten hun chemisch venijn
in het reine water
zodat wij later
de kros van die vuiligheid zijn.

ST. WERKGROEP MILIEUBEHEER RHENEN

De vergiftiging van de Rijn begin november vorig jaar tengevolge van een brand in de chemische fabriek Sandoz bij Basel, waarbij grote hoeveelheden kleurstoffen, bestrijdingsmiddelen en kwik in het water stroomden, was de druppel die de gifammer daad overloep.

Met het oog op de naderende ministersconferentie van de Rijnsoeverstaten op 19 december in Rotterdam, werd het weekend daarvoor door diverse milieugroeperingen uit de betreffende landen uitgekozen om gezamenlijk te demonstreren vóór een schone Rijn en tegen de schandelijke losingen, die met of zonder vergunning jaar in jaar uit het Rijnwater vergiftigen.

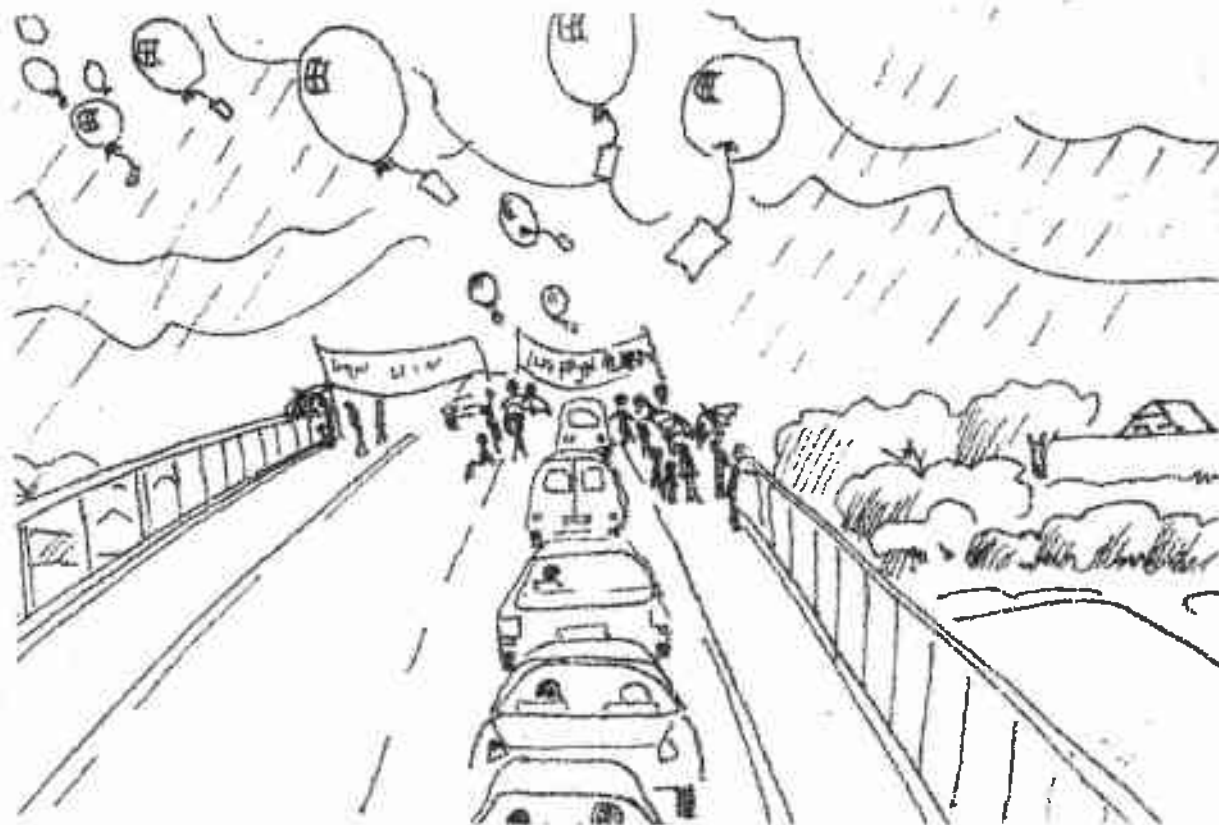
Zaterdag 13 december vond te Auggen, West-Duitsland, een internationaal Rijntribunaal plaats. Aangeklaagd werden de chemische concerns aan de Rijn, de Franse kalimijnen en de milieuministers als vertegenwoordigers van alle verantwoordelijke politiek.

Zondag de 14^e werd op de Rijnbruggen van Basel tot Rotterdam actie gevoerd. Het jury-rapport uit Auggen werd bekend gemaakt en in Nederland werd tevens een eisenpakket van de Nederlandse milieubeweging aan de ministers Smit-Kroes en Nijpels overhandigd. Deze eisen luiden als volgt:

1. Voor 1990 moeten alle kandidaatstoffen beoordeeld zijn voor de zwarte lijst.
2. Er moet een goed controle-apparaat opgezet worden voor controle op processen, opslag, transport en lozingsvergunningen.
3. Het alarmsysteem moet beter gaan functioneren.
4. De schade door vervuiling moet op de veroorzakers verhaald worden.

Ook de waterleidingbedrijven en de vakbeweging hebben hun bezorgdheid over de verontreiniging van de Rijn geuit.

Ook Rheden liet zich niet onbetuigd. De Rhenense Rijnbrug was één van de 4 bruggen in Nederland waar actie werd gevoerd. Bijna 200 mensen hadden de stromende regen en kou getrotseerd. Om 2 uur 's middags midden op de brug nam gedeputeerde van milieuzaker, Van Wijnenbergen, het eisenpakket in ontvangst en met het opblazen van ballonnen was de actie gestart. De ansichten met linten, bestemd voor minister Smit-Kroes, vonden grote aftrek. Tot ver in de middag werden passanten voorzien van informatie.

NEDERLAND GROOT DOOR DE RIJN, NEDERLAND KOND DOOR DE RIJN?

De ramp bij Sandoz staat niet op zich zelf. Regelmatig vinden calamiteiten bij chemische concerns plaats. Alleen al sinds 1986 werden 45 ernstige ongelukken in het stroomgebied van de Rijn geregistreerd door Rijkswaterstaat. Daarnaast vinden er duizenden legale lozingen plaats.

De milieugevaarlijke stoffen komen in het slib terecht en sedimenteren in Nederland, het Delta- en IJsselmeergebied, de Wadden en de Noordzee. De onderwaterbodems zijn ernstig verstoord. De moeilijk afbreekbare chemische stoffen worden door bodemorganismen opgenomen en hopen zich op via voedselketens naar hogere organismen als vissen en zeekonden. Een ramp!

De kosten van de schoonmaak van vervuilde onderwaterbodems bedragen 1 à 4 miljard gulden.

De Nederlandse waterleidingbedrijven publiceren jaarlijks over de lozingen op de Rijn, zowel over de structurele lozingen als de incidenten. In 1983 heeft het Internationaal Water Tribunaal een atlas van lozingspunten langs de Rijn gepubliceerd. Deze atlas is nog actueel.

Het kaartje geeft de plaatsen weer, waar de meeste lozingen plaats vinden. Het lijstje met de bedrijven geeft weer wat waar geloosd wordt.

DE GROTE VERVUILERS VAN DE RIJN

AKZO: Rotterdam. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen, zware metalen.

Perwalt: Rotterdam. Afvallozing: zware metalen.

Tiofine: Rotterdam. Afvallozing: zware metalen, zuren.

UKF: Rotterdam. Afvallozing: gips, zware metalen, fluoride, fosfaten.

Windmill: Rotterdam. Afvallozing: gips, zware metalen, fluoride, fosfaten.

Shell Chemie: Rotterdam. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen.

Elsasser Kalimijnen: Mulhouse. Afvallozing: zout.

Solvay: Lotharingen. Loost op de Moezel. Afvallozing: zouten.

Dow Chemical: Rheinmünster. Afvallozing: fenolen.

MannesmannHüttenwerk: Duisburg. Afvallozing: olie, zouten en zware metalen.

Bayer: Leverkusen, Wuppertal, Dormagen en Krefeld. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen, zware metalen, zouten, zuren en biologisch afbreekbare organische afvalstoffen.

Thyssen: Duisburg. Afvallozing: zware metalen.

Dynamit Nobel: Rheinfelden en Leverkusen. Afvallozing: zware metalen, gechloreerde koolwaterstoffen.

Hoechst: drie vestigingen aan de Main waaronder Frankfurt. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen oa. oplosmiddelen, zware metalen en biologisch afbreekbare organische verbindingen.

Cellulose de Strassburg: Straatsburg. Afvallozing: zeer veel biologisch afbreekbare verbindingen, gechloreerde koolwaterstoffen.

BASF: Ludwigshafen. Afvallozing: fenolen, gechloreerde koolwaterstoffen, zware metalen.

Bleihütte: Braubach, zuidoost Koblenz. Afvallozing: zware metalen.

Krupp: Duisburg. Afvallozing: zware metalen.

Asschaffenburger Zellstoffwerke: Asschaffenburg. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen, veel biologisch afbreekbare organische verbindingen.

Boehringer: Ingelheim tegenover Wiesbaden. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen waaronder PCB's en oplosmiddelen.

Holtzman: omgeving Karlsruhe. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen, biologisch afbreekbare organische verbindingen.

Waldhof Zellstoff: Mannheim. Afvallozing: gechloreerde koolwaterstoffen, veel biologisch afbreekbare organische verbindingen.

Hoffman la Roche: Basel. Afvallozing: zware metalen, gechloreerde koolwaterstoffen.

Ciba Geigy: Basel. Afvallozing: metalen, fenolen, diverse gechloreerde koolwaterstoffen, oa. oplosmiddelen.

Rhône-Poulenc: tussen Basel en Mulhouse. Afvallozing: PCB's

Sar Gips: Afvallozing: zware metalen, oplosmiddelen.

Sandoz: Basel. Afvallozing: zware metalen, gechloreerde koolwaterstoffen.

bron: Natuur en Milieu

Veel van deze bedrijven hebben inmiddels zuiveringsinstallaties in bedrijf, hoewel zij ook nog steeds ongezuiverd afvalwater lozen. Ook treden regelmatig storingen op in de zuiveringsinstallaties. Men moet ook bedenken dat deze installaties slechts gedeeltelijk de niet afbreekbare stoffen, zoals zware metalen en sommige bestrijdingsmiddelen, kunnen tegenhouden. Chemische verontreiniging is niet geheel te voorkomen.

In Nederland wordt stevig geloofd in het Rotterdamse havengebied. Vooral de kunststofindustrieën Windmill en DSM leveren een grote bijdrage aan de vervuiling. De inspanningen van deze industrieën om hun lozingen te zuiveren lopen duidelijk achter bij die van West-Duitsland en Zwitserland. Met Frankrijk komt Nederland achteraan wat het zuiveren betreft.

Het effect van de zuiveringsinstallaties is af te lezen uit de volgende tabel:

jaar	cadmium	lood	chrom	koper	zink
1975	131	1379	2204	1290	8662
1980	116	1250	1600	1165	6347
1985	9,5	243	403	350	2835

Jaarvrucht in de Rijn van vijf metalen (in tonnen), gemeten bij Lobith
bron: Rijkswaterstaat, DBW/RIZA

Met de "afname" van de industriële lozingen vormt het aandeel van de lozingen door stedelijke zuiveringsinstallaties een relatief grotere belasting. Ook de stedelijke zuiveringsinstallaties laten de zware metalen nog door. Al met al blijft de belasting van het Rijnwater onaanvaardbaar hoog.

De lijst van incidentele lozingen, de ongelukken die een watervervuiling ten gevolge hebben, is evenmin opwekkend en geeft weinig hoop voor een betere toekomst.

Tot '83 noteerde de Rijncommissie Waterleidingbedrijven vnl. olie-lozingen. Daarna chemische vervuiling. De lijsten variëren van 4 tot 10 meldingen per jaar, meestal afkomstig van Bayer of BASF. (De grootste vervuilers of juist de weinigen die zich aan de afspraak houden storingen te melden?)

Het melden van bedrijfsstoringen en ongelukken is van groot belang voor de waterleidingbedrijven. Men kan dan tijdig maatregelen nemen, zoals het stoppen van innemen van Rijnwater voor drinkwater.

*Er zwom eens een vis onder de brug.
Hij zwom daar steeds heen en terug.
Het gif kwam eraan
Het is niet goed gegaan
Hij drijft nu verder op zijn rug.*

*Er zijn industrieën aan de Rijn
die niet erg verantwoordelijk zijn.
Ze doden de vis
zodat er niets levends meer is
en vieren hun winsten met Rijnwijn.*

Een ramp als bij Sandoz is geen eenmalige gebeurtenis, al waren de gevolgen extreem. Iedere dag kan zo'n ongeluk weer gebeuren.

Wat heeft nu de ministersconferentie opgeleverd? Is er in de verre

toekomst een verbetering te verwachten?

Minister Smit-Kroes was optimistisch gestemd. De belangrijkste punten van overeenstemming betreffen: een verbetering van de veiligheidsvoorzieningen bij de produktie en opslag van chemische stoffen langs de Rijn, een doelmatiger alarmregeling voor ongelukken, een versnelde uitvoering van de twee Rijn-

verdragen over het zout en chemische stoffen, een spoedige afdoening van de eisen tot schadevergoeding voor de recente giflozing op de Rijn, en een schone rivier in het jaar 2000.

De Nederlandse milieubeweging is teleurgesteld. Er is nauwelijks één eis van het ingediende eisenpakket ingewilligd: geen overeenstemming over een openbare internationale inventarisatie van lozingen van milieugevaarlijke stoffen, geen afspraken over sancties bij illegale lozingen, geen effectieve controle op de produktie, verwerking en opslag van milieugevaarlijke stoffen, geen concrete afspraken over de verdere invulling van de zwarte lijst, wel opdrachten aan de Internationale Rijncommissie voor het opstellen van een rapport, kortom vage beloften en vage afspraken.

Er stond eens een fabriek in Rhenen.
Waar moest hij met zijn gif nu henen?
In de Rijn dat lozen
is uit den boze.
Dus nam hij maar gauw de benen.

Grietje van der Voet

(bron: Natuur en Milieu, februari 1987)

REINWATER in Rhenen

Op 11, 12 en 13 maart zal de St Reinwater afgemeerd zijn aan de loswal in Rhenen. Reinwater zal aan de leerlingen van de basisscholen in Rhenen, Elst en Achterberg "milieulessen" geven op haar onderwijs/onderzoekschip, dat hiervoor speciaal is ingericht.

Op verzoek van de W.M.R. zal op donderdagavond 12 maart om 20.15 uur ook een lezing gehouden worden door Kees Wulffraat over Watervervuiling.

Er is plaats voor 35 belangstellenden, daarom graag vooraf contact opnemen met W. Hoorn (tel. 6369).

Van onze donateur Ko Steenman ontvingen we het volgende stukje over de voorgestelde vogeldrinkplaats in onze Rhenense stadsbossen.

VOGELS?.....BEKIJK HET MAAR!

In zijn publikatie "Vogels,Bekijk het maar!" heeft Nico de Haan, plv. directeur van Vogelbescherming te Zeist, een schat aan gegevens bijeengebracht op het gebied van drinkvijvers voor vogels en de eventueel daarbij te plaatsen observatieposten met een educatief doel. Uit zijn inleiding en slotwoord nemen wij het volgende over:

"Aankoop van natuurgebieden kost vele miljoenen gemeenschapsgeld en een goed beheer van die levensgemeenschappen in de natuurgebieden is al even duur. In diverse bezoekerscentra worden kosten noch moeite gespaard om het bezoek te informeren over al het moois dat daarbuiten te zien is.

Veel vogels in de opengestelde terreinen blijven voor de "gelegenheidswandelaar" echter onzichtbaar. Terreinbeheerders zijn niet gewend om zich af te vragen hoe de vogels zo dicht mogelijk bij de mensen kunnen worden gebracht of omgekeerd. Van oudsher is men immers geneigd om tussen vogels en mensen een zekere afstand te handhaven om verstoring te voorkomen. Na de voorlichting en educatie komt de beheerder die voornamelijk corrigerend optreedt. Hij heeft immers tot taak de rust in het gebied te handhaven, oa. door er op toe te zien dat de mensen op de paden blijven. Door middel van excursies proberen we dan weer wat goed te maken. Hoe zinvol en leerzaam excursies ook zijn, het

biedt geen mogelijkheden vogels van dichtbij gade te slaan. Dit rapport geeft een aantal suggesties om deze situaties te veranderen voor de aankomende natuurwandelaar en de gelegenheidsbezoeker zódat hij de vogels net zo goed te zien krijgt als thuis op de TV. Met relatief kleine ingrepen en kosten kan de waarde van de terreinen veel beter zichtbaar gemaakt worden voor de bezoekers. Een bijkomend voordeel is bovendien dat de verstoring in het gebied gering zal zijn.

Meer mensen die, anders dan voorheen, vogels van dichtbij kunnen gadeslaan, betekent een aanzienlijke verbreding van het maatschappelijk draagvlak voor de Nederlandse natuurbescherming. Dat is een belangrijke reden om de "educatie te velde" offensief aan te pakken.

De terreinbeherende organisaties, zowel de particuliere als de ambtelijke, worden gevraagd of zij bereid zijn deze service aan hun bezoekers te bieden. In het positieve geval selecteert men een aantal terreinen die voor het doel geschikt lijken. Vervolgens kan men besluiten hoe ver men met deze service wil gaan. "

Deze gedachtengang volgend diende ondergetekende in september vorig jaar een voorstel in bij de gemeente Rheden betreffende een drinkplaats voor vogels in de stadsbossen als uitbrieding van de bestaande natuurwandeling, die al jaren lang op de parkeerplaats bij de trimbaan langs de Autoweg begint. Het plan hield tevens in de plaatsing van een mededelingenbord, waarop behalve een kaartje van het gebied met de aangegeven wandeling, ook inlichtingen zouden kunnen worden verstrekt over de te verwachten vogelsoorten en zo mogelijk ook over de organisaties, waarbij de wandelaar zich kan aansluiten om zijn kennis aangaande het natuurgebeuren te vergroten.

In bovengenoemd rapport worden maast ontwerpen van grote schuilhutten, die bedoeld zijn voor plaatsing bij bestaande waterpartijen in natuurgebieden, ook kleinere observatiemogelijkheden besproken, die meer voor onze omgeving geschikt zijn.

Zoals het er nu voor staat, heeft de gemeente Rheden zich welwillend opgesteld aangaande de educatieve kant van het ingediende plan, maar wat de drinkplaats zelf betreft zal nog moeten worden nagegaan of deze past binnen de doelstellingen van het op te stellen beheersplan voor de stadsbossen.

Wij hopen, dat een en ander mog vóór het komende zomerseizoen z'n beslag zal krijgen, hetgeen de Ver.v.Vreemdelingenverkeer en de WIR, waarmee het plan vooraf werd besproken, bijzonder zouden toejuichen.

J. Stoelman

Vogelaars opgelet!

BROEDVOGELINVENTARISATIE ZUIDELIJKE VALLEI 1987

De Vogelwerkgroep Wageningen eo. is van plan dit jaar de gehele zuidelijke Vallei op broedvogels te inventariseren.

Aanleiding hiertoe vormen het streekplan van Utrecht (onlangs vastgesteld) en het ontwerpstreekplan Veluwe. De voorgestelde ontwikkelingen in het zuidelijk deel zijn zeer complex. Een actueel inzicht in de broedvogelpopulaties ontbreekt, terwijl allerlei ontwikkelingen gaande zijn of gepland worden die grote invloed hebben op broedvogels.

(Ervaren) vogelaars worden verzocht mee te helpen inventariseren. Er zijn veel medewerkers nodig. 19 maart zal een algemene bijeenkomst gehouden worden.

Nadere informatie en opgave bij:

G. Sanders, Bosweg 31, 6721 HM Bennekom, tel. 08389- 17234 (na 18 uur).

Vuilnis, dat moet de gemeente maar opruimen!

Een veel gehoorde uitspraak is de bovenstaande. De gemeente moet het opruimen! Als het niet gebeurt, wordt er gemopperd en verondersteld dat er wel weer bezuinigingen zullen zijn.

Waarvoor gooien we het met zijn allen neer en zijn we ook met zijn allen de gemeente. Er lopen maar een paar mannen met bezems rond tegenover zéér zéér vele lieden die alleen wegwerpen en nimmer oprapen. Zie daar de oorzaak van het probleem.

Natuurlijk, niet iedereen, U misschien niet; maar raapt U wel eens iets op? Nieuwe gedachten: laten wij ook eens iets oprapen en op de bestemde plaats deponeren. Dan leveren wij een bijdrage aan onze "schoonste stad".

Het is wel vies, je moet eigenlijk een oude werkhandschoen (één is genoeg) op zak hebben, en voor het uitgebreide raapwerk zelfs een plastic tasje. Soms vind je die ook, maar daar kun je niet op rekenen.

Begin maar met af en toe eens een blikje of een melkpak of ... keuze genoeg. Of attendeer iemand er eens vriendelijk op dat hij "iets verliest". Of vraag eens "wie denkt U dat het opveegt en wanneer?".

Laten we geen rollen schoppen, maar rustig onze gang gaan: U zult zien, in een schone berm gooit men lang niet zo gruw iets neer, men schaamt zich.

Is het U trouwens in andere, zuidelijker landen wel eens opgevallen dat mensen heel vaak zelf hun stoep vegen? En niet alles de goot in, die is er vaak ook niet, nee, écht de vuilnisbak in!

Men leeft daar meer op straat dan hier. Maar hier komen we in een vicieuze cirkel terecht: hoe smeriger de straat, hoe minder we ons op straat laten kennen, er een praatje of prettig contact maken, en des te minder voelen we ons geroepen vervolgens iets aan onze "stoep" te doen.

Vervreemding slaat toe, en de straat wordt vogelvrij niemandsland. Dit is even extreem gesteld, maar het geeft het beeld weer.

O ja, en deponeer Uw buit in de gemeente-afvalbak, dat geeft de gemeentereinigingsdienst zoveel meer voldoening bij het legen.

Eveline den Boer

